

ΤΟΠΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΕΙΣ

ΣΤΗΝ ΔΥΤΙΚΗ ΑΚΤΟΓΡΑΜΜΗ ΤΟΥ ΒΟΛΟΥ

ΠΤ - ΑΜ
2011
ΑΠΟ

ΤΟΠΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΕΙΣ

στην δυτική ακτογραμμή του βόλου

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ & ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 9944/1

Ημερ. Εισ.: 17-10-2011

Δωρεά: Συγγραφείς

Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ – ΑΜ

2011

ΑΠΟ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ/ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ/ΒΟΛΟΣ 2011

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ: ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ - ΤΣΑΤΣΑΝΗ ΕΛΕΝΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ

Τ Ο Π Ι Ο Γ Ρ Α Φ Ι Κ Ε Σ Π Ε Ρ Ι Π Λ Α Ν Η Σ Ε Ι Σ

στην δυτική ακτογραμμή του βόλου

Αντικείμενο της μελέτης μας είναι το δυτικό παραλιακό μέτωπο του Βόλου, μεταξύ του χείμαρρου Ξηριά και του υδροβιότοπου Μπουρμπουλήθρα. Προσεγγίζοντας την περιοχή και λαμβάνοντας υπόψη τα πολλαπλά και διαδοχικά επεισόδια, επιχειρήσαμε μια αναδιάρθρωση του τοπίου. Επιθυμία μας ήταν η σύνδεση του ανθρώπου με την ακτογραμμή και η οριοθέτηση-προστασία του υδροβιότοπου από την ανθρώπινη παρέμβαση.

Μια σειρά περιηγήσεων στον υδροβιότοπο μας οδήγησε να επισημάνουμε τις πολλαπλές εκφάνσεις της ροής του χώρου από μονοπάτια, ανάμεσα από τις καλαμιές, ανάμεσα από τις καλαμιές και το νερό και τέλος μέσα στο νερό. Παράλληλα όμως, εντοπίζονται και κάποιες στάσεις-παύσεις, άλλοτε φυσικές από τις καλαμιές κι άλλες φορές τεχνητές από τις κατασκευές των ψαράδων. Η αιτία της διασποράς των κινήσεων στο τοπίο είναι η πηγή, την μάνα όπως λένε οι ψαράδες της περιοχής. Αυτό το σύμπλεγμα των χαρακτηριστικών του τοπίου θελήσαμε να μεταφέρουμε με ένα τρόπο και στη δική μας γραφή στο χώρο. Προσπαθήσαμε να δημιουργήσουμε ένα σύστημα διαδρομών και στάσεων-παύσεων με κέντρο αναφοράς τον υδροβιότοπο, αλλά ως πυρήνα την γέφυρα, που κατασκευάστηκε πρόσφατα.

π ρ ο σ έ γ γ ι σ η

Αντικείμενο της μελέτης μας είναι το δυτικό παραλιακό μέτωπο του Βόλου, μεταξύ του χείμαρρου Ξηριά και του υδροβιότοπου Μπουρμπουλήθρα. Προσεγγίζοντας την περιοχή και λαμβάνοντας υπόψη τα πολλαπλά και διαδοχικά επεισόδια, επιχειρήσαμε μια αναδιάρθρωση του τοπίου. Επιθυμία μας ήταν η σύνδεση του ανθρώπου με την ακτογραμμή και η οριοθέτηση-προστασία του υδροβιότοπου από την ανθρώπινη παρέμβαση.

Τοπιογραφικές περιπλανήσεις στην δυτική ακτογραμμή του Βόλου
Διπλωματική εργασία των: Ελένη Τσατσάνη - Ευαγγελία Αποστόλου
Επιβλέπων: Γιώργος Τριανταφυλλίδης
Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
ΒΟΛΟΣ 2010-2011

περιοχή παρέμβασης

επεξεργασμένη αεροφωτογραφία
αρχείο google earth 2010

ανάγνωση τοπίου

ευρύτερη περιοχή

Κατά τη διάρκεια της φοίτησης μας στην Πολυτεχνική Σχολή θεωρούσαμε πάντα σημείο αναφοράς τα container του τελωνείου και θέτουμε αυτά ως αρχή της ανάγνωσής μας, καθώς το βλέμμα δεν φθάνει να δει πιο πέρα, περιορίζεται στη θέασή τους. Στοιβαγμένα το ένα πάνω στο άλλο δημιουργούν ένα είδος φράγματος και συμβόλου που τονίζει ακόμη περισσότερο την ίδια τους την ύπαρξη, όπως και αυτή του τελωνείου. Είναι και η μόνη νοητική επαφή μαζί με τη μυρωδιά του θαλασσινού αέρα που έρχεται πολλές φορές να υπενθυμίσει το πόσο κοντά είναι η θάλασσα. Έπειτα η παράταξη των προκατασκευασμένων κτηρίων συνεχίζει να περιορίζει την οπτική. Η παρουσία του συρματοπλέγματος μπροστά από αυτό το «τείχος» εντείνει την αποκοπή και θέτει τη συνέχειά του, οριοθετώντας το τελωνείο.

Συνεχίζοντας πλέον εκτός του πανεπιστημίου, γίνεται η εισαγωγή απότομα σε ένα χώρο με αποτυπωμένη επάνω του την εγκατάλειψη. Σωροί από μπάζα και πεταμένα αντικείμενα είναι τα κύρια χαρακτηριστικά σύνθεσής του. Την ίδια εικόνα παραίτησης παρουσιάζει και το κτήριο του Εκθεσιακού κέντρου μαζί με τον περίβολό του. Φαίνεται να υπήρξε στο παρελθόν μια προσπάθεια αποκατάστασης με τους ευκαλύπτους που οριοθετούν το χώρο, αλλά και την πορεία του ποδηλατόδρομου, που σήμερα δύσκολα γίνεται αντιληπτός. Μόνο τα σήματα κυκλοφορίας έχουν απομείνει ως δείκτες αναφοράς του. Ο ποδηλατόδρομος βρίσκεται παράπλευρα στη γραμμή του συρματοπλέγματος, προς το πάρκο του Πεδίου του Άρεως και παράλληλα με τη λεωφόρο Αθηνών.

Κατά τη διάρκεια της μέχρι τώρα διαδρομής δεν υπάρχει η δυνατότητα οπτικής επαφής με το τελωνείο. Η μόνη σαφή εικόνα αυτής της περιοχής είναι από τις αεροφωτογραφίες στο διαδύκτιο. Μοιάζει με εργοτάξιο, δεν φαίνεται να υπάρχει πλήρης εκμετάλλευση του χώρου, παρά ενός μικρού τμήματος, ενώ όλο το υπόλοιπο θα

μπορούσε να χαρακτηριστεί «αμήχανο». Το μόνο που ξεχωρίζει είναι ο δρόμος, που δημιουργήθηκε πρόσφατα και οδηγεί στην ιχθυόσκαλα.

Μέσα από το όριο του συρματοπλέγματος πλέον στο βάθος φαίνονται οι γερανοί στο λιμάνι, κάποια πλοία, ενώ ξεχωρίζουν και τα κατάρτια των καραβιών στο καρνάγιο, που ως αυτό το σημείο τα έκρυβε η συστάδα των δέντρων. Σε πρώτο επίπεδο, μετά τη γραμμή του συρματοπλέγματος είναι διαμορφωμένος ένας χώρος, που φαίνεται εγκαταλελειμμένος, για τις ανάγκες του ιππικού ομίλου που βρίσκεται σε κοντινή απόσταση. Όλη η περιοχή είναι συνεπίπεδη, ενώ το έδαφος είναι ανώμαλο κι αδιαμόρφωτο.

Αμέσως μετά η πορεία συνεχίζεται παράπλευρα στη λεωφόρο Αθηνών και τελειώνει απότομα στο χείμαρρο Ξηριά. Διαφορετικά η διαδρομή γίνεται μέσα από το πάρκο του Πεδίου του Άρεως. Η είσοδος του πάρκου σηματοδοτείται από την πλατεία με έμβλημα το μαχητικό αεροσκάφος. Η μεταλλική γέφυρα που περνά πάνω από την πύλη παλιότερα χρησίμευε για την περιήγηση των επισκεπτών στο πάρκο, με ένα μικρό τρένο αναψυχής, που τώρα πια βρίσκεται εκεί ως διακοσμητικό στοιχείο ή ως στάση-κάθισμα από τους επισκέπτες. Στην έκτασή του περιλαμβάνει τις εγκαταστάσεις του τοπικού ιππικού ομίλου με ένα αναψυκτήριο. Το πάρκο αναπτύσσεται σε διαφορετικά επίπεδα με χαρακτηριστικό στοιχείο μία λίμνη μικρών διαστάσεων που κυκλώνει μία νησίδα και είναι προσβάσιμη με μεταλλικές γεφυρώσεις, όπου υπάρχει ένα κέντρο κοινωνικών εκδηλώσεων. Στο πρόσφατο παρελθόν ο τόπος ήταν συχνά επισκέψιμος, ωστόσο σήμερα έχει παραγκωνιστεί. Η δεντροφύτευση μοιάζει ασύμβατη με το ευρύτερο τοπίο· τίποτα δε θυμίζει την ύπαρξη των Αλυκών στην περιοχή.

περιοχή παρέμβασης

Φθάνοντας στο όριο του πάρκου του Πεδίου του Άρεως με τον χείμαρρο Ξηριά υπάρχει μια ισοπεδωμένη λωρίδα γης που δεν έχει χρήση εκτός από ένα τμήμα της δίπλα στη λεωφόρο Αθηνών που εξυπηρετεί τον ιππικό όμιλο. Είναι το σημείο που για πρώτη φορά η θάλασσα γίνεται ορατή και είναι τόσο κοντά η ακτογραμμή, ωστόσο η πρόσβαση δεν είναι δυνατή. Εδώ γίνεται μια παύση με την εκβολή του χείμαρρου. Πρόσφατα οι όχθες του χείμαρρου ενώθηκαν με μια γέφυρα μεγάλης κλίμακας από μπετόν αποκλειστικά για την μεταφορά των εμπορευμάτων από την ιχθυόσκαλα προς το τελωνείο. Ωστόσο, αυτή η γέφυρα όπως και αυτή της λεωφόρου Αθηνών, ενώ ενώνουν τις όχθες ταυτόχρονα απομονώνουν την ακτογραμμή. Η ανθρώπινη παρέμβαση γι' ακόμη μία φορά δημιουργεί μια παύση, που καθιστά το παραλιακό μέτωπο μη προσεγγίσιμο.

Η πορεία εδώ διακόπτεται και για να προσεγγίσει κανείς την περιοχή μετά τον χείμαρρο πρέπει να ριψοκινδυνεύσει να διασχίσει την γέφυρα της λεωφόρου Αθηνών, καθώς δεν υπάρχει κατάλληλη υποδομή. Παράλληλα και η περιοχή της Νεάπολης είναι αποκομμένη από το παραλιακό μέτωπο εξαιτίας της λεωφόρου Αθηνών.

Συνεχίζοντας στα 200μ. περίπου μία ταμπέλα απαγορεύει την είσοδο στους μη έχοντες εργασία στην ιχθυόσκαλα και στον βιότοπο Μπουρμπουλήθρα. Η πρώτη επαφή γίνεται με το χώρο στάθμευσης των φορτηγών της ιχθυόσκαλας, που πριν λίγα χρόνια ισοπεδώθηκε κι έχασε κάθε ίχνος από την φύση του, καθώς ασφαλτοστρώθηκε. Πιο πέρα στέκουν και τα δύο παλιά ογκώδη κτήρια των σφαγείων παλαιότερα, που χτίστηκαν στις αρχές της δεκαετίας του '50 και τελικά σφραγίστηκαν εξαιτίας των ανθυγιεινών συνθηκών.¹ Πριν την κατασκευή της γέφυρας, ο χώρος των σφαγείων ήταν και το μεγαλύτερο υψόμετρο στην

¹ Τα κτήρια σε διάφορες χρονικές περιόδους χρησιμοποιήθηκαν ως αποθηκευτικοί χώροι, ενώ τα σφαγεία μεταφέρθηκαν πάνω από τη λεωφόρο Αθηνών.

περιοχή. Τώρα πια η γέφυρα είναι το σημείο από το οποίο μπορεί κανείς να έχει την καλύτερη δυνατή οπτική θέαση περιμετρικά· θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς ότι παρόλο που η γέφυρα φτιάχτηκε για την διέλευση των φορτηγών λειτουργεί και ως «μπαλκόνι» θέασης. Εδώ φαίνεται και το «νησάκι» που έχει δημιουργηθεί μετά τις παρεμβάσεις που έχει υποστεί η περιοχή την τελευταία δεκαετία. Είναι ο τόπος που μαζεύονται και πτηνά διαφόρων ειδών, που συχνά κατακλύζουν την περιοχή.

Οι όχθες του χειμάρρου Ξηριά είναι αδιαμόρφωτες, ωστόσο είναι φορές που χρησιμοποιούνται από ερασιτέχνες ψαράδες, παρόλο που τα νερά δεν φαίνονται να είναι καθαρά· η περιοχή είναι ψαρότοπος.

Ο νέος δρόμος μπροστά από τα παλιά σφαγεία έχει δημιουργήσει μεγάλη υψομετρική διαφορά από την ακτογραμμή, που εντείνεται με την διαφορετικότητα των υλικών, το έντονο μπετονένιο στοιχείο της γέφυρας, του ασφαλτοστρωμένου δρόμου, των χαλικιών και της «καμένης» γης του εργοταξίου του νέου κτηρίου της ιχθυόσκαλας. Πρόσφατα γκρεμίστηκαν οι εγκαταστάσεις της ιχθυόσκαλας κι έχουν απομείνει τα δύο μπετονένια κρηπιδώματα που ορίζουν ένα τμήμα της ακτογραμμής, έχοντας δημιουργήσει ένα «στέκι» ερασιτεχνών καλαμάδων. Μέχρι σήμερα εξυπηρετούσαν τους ιχθυέμπορους, οι οποίοι έχουν μεταφερθεί προσωρινά πίσω από το χώρο των παλιών σφαγείων και παράπλευρα του χειμάρρου.

Ο βασικός δρόμος για να φθάσει κανείς στο εργοτάξιο της ιχθυόσκαλας διακλαδίζεται σε ένα χωματόδρομο που εισάγει στον βιότοπο της Μπουρμπουλήθρας και χρησιμοποιείται από το σύλλογο των ερασιτεχνών ψαράδων. Κι εδώ η είσοδος είναι απαγορευτική σε όποιον δεν έχει εργασία· κανένα στοιχείο δεν προδιαθέτει τον επισκέπτη για ότι θα συναντήσει, αλλά και κατά τη διάρκεια της διαδρομής, αυτός ο τόπος είναι κρυμμένος. Είναι κυκλωμένος από τον αυτοκινητόδρομο ταχείας κυκλοφορίας κι από λειτουργίες για την εξυπηρέτηση του λιμανιού και γενικότερα της πόλης, που διαρκώς συνηγορούν στον αφανισμό του. Η μετάβαση γίνεται απότομα· αρχικά τα κήπια των ψαράδων, οι ίδιοι οι ψαράδες που υποδέχονται τον επισκέπτη με την διάθεση του

ανθρώπου όχι της πόλης, αλλά του ανθρώπου που δεν έχει χάσει την φύση του. Ο χρόνος εδώ μετρά πιο αργά, δεν υπάρχουν κανόνες, οδηγός είναι η προσωπική ανάγκη του καθένα.

Είναι ένας τόπος σιωπηρός, σε απόσταση από την καθημερινότητα των πολλών· για όσους πηγαίνουν εκεί, είναι ένας τόπος που προσπαθούν να τον οικειοποιηθούν, όπως εκείνοι που οικειοποιούνται το χώρο γύρω από το μνήμα των αγαπημένων τους. Αυτοσχέδιες κατασκευές φτιάχνουν διαδρομές, στάσεις, εστίες, δημιουργώντας τον απαραίτητο εξοπλισμό για τους ψαράδες. Η ανάγκη γίνεται πράξη πέρα από κάθε αισθητική μέριμνα, το ένστικτο είναι σε εγρήγορση· η ικανότητα να το ακούν μεταφράζεται σχεδόν αυτόματα και έχει οδηγήσει σε αποτελέσματα συμβατά με το περιβάλλον. Παλιά μονοπάτια οδηγούν σε αδιέξοδα και τα νεότερα στα σημεία επιβίβασης για τις βάρκες· καφάσια, παντζούρια, ξύλινες τάβλες, σήτες, είναι τα υλικά που κυριαρχούν. Οι στάσεις είναι τα σημεία που φέρουν κάτι από το σπίτι του καθένα, σαν απόηχος της έννοιας της γειτονιάς που υπήρχε στο παρελθόν. Η παρουσία των ψαράδων αλλάζει τον τόπο, τον ζωντανεύει, η μουσική του ραδιοφώνου και το τάβλι συνοδεύουν τους ήχους της φύσης. Η συγκέντρωση γίνεται κάτω από ένα στέγαστρο και κάποια δέντρα, δημιουργώντας το «καφενείο» των ψαράδων.

Η φύση βρίσκεται σε οργασμό, το νερό μαγνητίζει· αναβλύζει από τη γη και δημιουργεί βάθος έως και 6 μ., ρέει ανάμεσα στις καλαμιές, δημιουργώντας διαδρομές. Είναι υφάλμυρο, κρυστάλλινο, σαν βαμμένο, με ένα έντονο γαλαζοπράσινο χρώμα, υπάρχει έντονη η επιθυμία να σχετιστείς μαζί του. Οι καλαμιές δυναμικά σχηματίζουν τα όρια ενός διακριτού τμήματος της τοπογραφίας, που κάθε εποχή του χρόνου αλλάζουν το τοπίο, την άνοιξη πρασινίζουν και γίνονται πιο λυγρές και το φθινόπωρο ξεραίνονται κι αλλάζουν το χρώμα του, ενώ οι ήχοι που δημιουργούνται από τις σπασμωδικές κινήσεις τους συμπληρώνουν το «σκηνικό». Η περιοχή είναι μεγάλης βιοποικιλότητας και πολλά ζώα καταφεύγουν κάθε χρόνο εδώ, φωλιάζοντας ανάμεσα στις καλαμιές. Παράλληλα βρίσκονται και οικόσιτα ζώα που φροντίζουν οι ψαράδες. Παλιότερα επισκέπτονταν τον τόπο περισσότερα είδη, ωστόσο μετά τη συνεχόμενη ανθρώπινη παρέμβαση, ο αριθμός τους έχει μειωθεί.

π ρ ο θ έ σ ε ι ς

Η πρώτη μας επαφή με τον υδροβιότοπο Μπουρμπουλήθρα έγινε πριν τρία χρόνια περίπου στα πλαίσια ενός μαθήματος της σχολής, μέχρι τότε η περιοχή μας ήταν άγνωστη παρόλο που βρισκόταν δίπλα μας. Αυτή η πρώτη γνωριμία με το χώρο μας έκανε να νιώσουμε ότι ήμασταν μακριά από την πόλη, είχαμε την χαρά του ανθρώπου που πάει εκδρομή, εδώ λοιπόν πρόκειται για μία «εξοχή» μέσα στην πόλη. Ωστόσο και οι περισσότεροι κάτοικοι του Βόλου δεν γνωρίζουν και δεν έχουν επισκεφτεί ποτέ την περιοχή, σε αυτό συνηγορεί και η αποκοπή της από τον αστικό ιστό.

Ταυτόχρονα όμως, οι παρεμβάσεις που έχει υποστεί η περιοχή τριγύρω, συρρικνώνουν χρόνο με το χρόνο τον υδροβιότοπο: τα όρια του είναι ασαφή και η επεκτατική τάση του ανθρώπου θέλει να «αλέσει» τη φύση. Ήδη από την πρώτη μας επίσκεψη, ο χώρος έχει υποστεί σημαντικές αλλαγές. Το κομμάτι γης πίσω από τα κτήρια των παλιών σφαγείων κι ανάμεσα από τον χείμαρρο Ξηριά και τον υδροβιότοπο, ασφαλοστρώθηκε για να χρησιμοποιηθεί ως χώρος στάθμευσης αυτοκινήτων και λεωφορείων, που ωστόσο δεν λειτούργησε. Ο τόπος έχασε τη φυσικότητά του. Είχε δημιουργηθεί ένα χωράφι με στάχια κι αγριόχορτα που κάθε χρόνο υποδεχόταν καρδερίνες κι άλλα αποδημητικά πτηνά, που ο αριθμός και το είδος τους έχει μειωθεί σημαντικά.²

Το τοπίο δεν έχει εντάσεις, λειτουργεί ως ένα μεγάλης έκτασης πλάτωμα. Είναι ένα ξέφωτο που εντείνεται η οριζοντιότητά του μέσα από την άμεση σύγκριση με τα τριγύρω βουνά. Η μόνη έξαρση του τοπίου κορυφώνεται σήμερα με τεχνητό τρόπο. Το 2010 ξεκίνησε η κατασκευή γέφυρας για την άμεση μεταφορά των εμπορευμάτων της ιχθυόσκαλας στο τελωνείο, που ολοκληρώθηκε πρόσφατα, αποκόπτοντας γι' ακόμη μία φορά τον άνθρωπο από την ακτογραμμή. Το μέγεθος της γέφυρας φανερώνει την εμπορική χρήση της και η πρώτη μας αίσθηση

² σύμφωνα με την μαρτυρία των ερασιτεχνών ψαράδων της περιοχής.

ήταν δυσάρεστη. Παρόλα αυτά ανηφορίζοντας προς τη γέφυρα και φθάνοντας εκεί συνειδητοποιήσαμε πως για πρώτη φορά μπορούσαμε να έχουμε πλήρη οπτική επαφή σε όλη την περιοχή ΄ ξαφνικά ανασαίνεις, από το μικροτοπίο μεταβαίνεις απρόσμενα σε ένα πανόραμα. Αυτή η εμπειρία μας οδήγησε να θέλουμε να βρούμε τρόπους ένταξης της γέφυρας στο σχεδιασμό.

Επιθυμία μας ήταν να ανοίξουμε ένα διάλογο ανάμεσα στον υδροβιότοπο, την πόλη, τη «νησίδα» και τα βουνά. Μια σειρά περιηγήσεων στον υδροβιότοπο μας οδήγησε να επισημάνουμε τις πολλαπλές εκφάνσεις της ροής του χώρου ΄ από μονοπάτια, ανάμεσα από τις καλαμιές, ανάμεσα από τις καλαμιές και το νερό και τέλος μέσα στο νερό. Παράλληλα όμως, εντοπίζονται και κάποιες στάσεις-παύσεις, άλλοτε φυσικές από τις καλαμιές κι άλλες φορές τεχνητές από τις κατασκευές των ψαράδων, που μοιάζουν να ήταν πάντα εκεί. Η αιτία της διασποράς των κινήσεων στο τοπίο είναι η πηγή, την μάνα όπως λένε οι ψαράδες της περιοχής. Αυτό το σύμπλεγμα των χαρακτηριστικών του τοπίου θελήσαμε να μεταφέρουμε με ένα τρόπο και στη δική μας γραφή στο χώρο ΄ προσπαθήσαμε να δημιουργήσουμε ένα σύστημα διαδρομών και στάσεων-παύσεων με κέντρο αναφοράς τον υδροβιότοπο, αλλά ως πυρήνα την γέφυρα.

Η γέφυρα για μας ήταν το εφελτήριο και πρόθεση μας ήταν να δημιουργήσουμε ένα κτήριο κατά μήκος της με κύριο θέμα τη φύση, μετατρέποντάς την σε ένα περιβαντολλογικό υποσταθμό. Μέλημα μας ήταν αυτό το κτήριο να ενταχθεί ομαλά στη φύση και παράλληλα να μην χαθεί η αίσθηση της ενατένισης του τοπίου. Συνάμα θελήσαμε το κτήριο να λειτουργεί ως γέφυρα μεταξύ του αστικού ιστού και του υδροβιότοπου, αλλά και ως νοητική γέφυρα του ανθρώπου της πόλης με τη φύση.

Με την επαναφορά του χώρου στάθμευσης στην αρχική του μορφή, προσπαθήσαμε να διατηρήσουμε την ηρεμία του χώρου. Η πρόθεση της σποράς του χωραφιού από στάχια είχε ως στόχο την «επιστροφή» των πτηνών στην περιοχή.

κτηριολογικό πρόγραμμα

γενικό

χώροι εισόδου
γραφειακοί χώροι
χώροι υγιεινής
αποθηκευτικοί χώροι
χώροι στάθμευσης
ξενώνες
βιβλιοθήκη
αίθουσα προβολών
καφέ-εστιατόριο
φουαγιέ
πωλητήριο
φυλάκιο εποπτείας χώρου

ειδικό

εκθεσιακός χώρος περιοδικών εκθέσεων
εκθεσιακός χώρος μόνιμων εκθέσεων
υπαίθριος εκθεσιακός χώρος
αμφιθέατρο
αίθουσα συνεδρίων
εργαστήρια επιστημόνων
αίθουσα εκπαιδευτικών προγραμμάτων
υποστηρικτική επιστημονική μονάδα καταδύσεων
υπαίθριο αμφιθέατρο

αναλυτική περιγραφή σχεδίων

χωροθέτηση

Η μελέτη μας αφορά την περιοχή ανάμεσα στον χείμαρρο Ξηριά και στον υδροβιότοπο Μπουρμπουλήθρα, από τη λεωφόρο Αθηνών προς τη θάλασσα και καταλαμβάνει έκταση περίπου 65.000 τ.μ.. Ταυτόχρονα γειτνιάζει με το πάρκο του Πεδίου του Άρεως και τον ιππικό όμιλο. Ο περιβαντολλογικός υποσταθμός στεγάζεται σε ένα κτήριο έκτασης 2.600 τ.μ. (εκ των οποίων τα 665 τ.μ. είναι της υπάρχουσας γέφυρας), όπου συμπεριλαμβάνονται και οι εγκαταστάσεις των ξενώνων που καταλαμβάνουν 480 τ.μ. και της υποστηρικτικής καταδυτικής μονάδας 60 τ.μ..

εισαγωγή στο χώρο

Η λεωφόρος Αθηνών αποκόπτει το παραλιακό μέτωπο από την συνοικία της Νεάπολης και γι' αυτό θελήσαμε να δημιουργήσουμε μια δεύτερη είσοδο από αυτή που εξυπηρετεί το σύλλογο των ερασιτεχνών ψαράδων. Η σύνδεση γίνεται με μία υπόγεια σήραγγα για πεζούς κάτω από τη λεωφόρο Αθηνών. Παράπλευρα της εισόδου υπάρχει χώρος στάθμευσης για πενήντα περίπου αυτοκίνητα. Ταυτόχρονα διατηρείται η υπάρχουσα πρόσβαση στο χώρο, αναδιαμορφώνοντάς την σε διαδρομή ήπιας κυκλοφορίας και δημιουργώντας κι εκεί ένα μικρότερο χώρο στάθμευσης με ένα φυλάκιο εποπτείας του χώρου. Η είσοδος των αυτοκινήτων είναι ελεγχόμενη και μόνο για την καταγεγραμμένη ομάδα των ερασιτεχνών ψαράδων είναι επιτρεπτή. Αυτές οι δύο πορείες συναντώνται μπροστά από μια πλατφόρμα ανάβασης κι από αυτό το σημείο μπορεί κανείς να περιηγηθεί στο χώρο.

περιπλανήσεις

Υπάρχουν δύο βασικές πορείες, η μία οδηγεί στον υδροβιότοπο, ενώ η άλλη σε ένα σύμπλεγμα διαδρομών, που κατευθύνουν στο κτήριο, το διατρέχουν ή και το προσπερνούν. Με την χρήση της πλατφόρμας ανάβασης υπάρχει η δυνατότητα της επιλογής πολλαπλών κινήσεων. Ακολουθώντας την οριζόντια πορεία που εφάπτεται στην πλατφόρμα και είναι παράπλευρα στο χωράφι, μία ράμπα κατεβάζει στην κεντρική αυλή του κτηρίου, όπου υπάρχει και η βασική είσοδος του.

Συνεχίζοντας στην κεκλιμένη πλατφόρμα και φθάνοντας στο πλάτωμα, μπορεί κανείς να οδηγηθεί στο επικλινές δώμα του κτηρίου, που είναι συγχρόνως κι ένας περίπατος με άνοιγμα προς την πόλη, τη θάλασσα, τα βουνά και τον υδροβιότοπο. Προς το τέλος αυτής της διαδρομής μέσω του ανελκυστήρα γίνεται η εισαγωγή στο εσωτερικό του 2^{ου} επιπέδου του κτηρίου ή στο μπαλκόνι του μέσω μίας ράμπας. Σε αυτό το επίπεδο η πρόσβαση γίνεται κι απευθείας από το πλάτωμα προσπερνώντας τη στέγη του κτίσματος. Ταυτόχρονα αυτή η πορεία είναι και η πιο άμεση γεφύρωση των δύο όχθων, καθώς μπορεί κανείς να προσπελάσει το κτήριο και να κατευθυνθεί προς την πόλη. Διαφορετικά υπάρχει η δυνατότητα πρόσβασης στην δεύτερη αυλή του κτίσματος στην βορειοανατολική πλευρά του εξωτερικά ή στην ακτογραμμή, όπου βρίσκεται το μικρό κέντρο καταδύσεων. Ενώ μια τρίτη πορεία στα αριστερά κατευθύνει μέσω μιας ράμπας στην όχθη του ποταμού.

Πριν γίνει η μετάβαση στο πλάτωμα, η κεκλιμένη πλατφόρμα στα δεξιά της εφάπτεται με το οριζόντιο δώμα των ξενώνων, όπου υπάρχει η δυνατότητα επιλογής δύο διαδρομών. Η μία είναι η πορεία πάνω στο δώμα που οδηγεί σε αδιέξοδο, αλλά ταυτόχρονα είναι κι ένα μπαλκόνι θέασης προς τον υδροβιότοπο. Η δεύτερη διαδρομή είναι κατωφερής και οδηγεί στην ακτογραμμή και στην ανατολική είσοδο του κτηρίου.

Ακολουθώντας την βασική πορεία προς τον υδροβιότοπο, λίγο μετά στα αριστερά βρίσκονται οι ξενώνες, που προσπερνώντας τους, υπάρχει μία στοά που οδηγεί στην ακτογραμμή και στην ανατολική είσοδο του κτηρίου.

Η όχθη που βρίσκεται παράπλευρα στο χωράφι, διαμορφώνεται από επίπεδα-διαδρομές, που ενώνονται μεταξύ τους με ράμπες και η προσέγγισή τους γίνεται μέσω της κεντρικής αυλής του κτηρίου. Παράλληλα η ροή συνεχίζεται μέσω της κεντρικής διαδρομής που διασχίζει εγκάρσια το κτήριο και οδηγεί σε ένα άλλο σύστημα ανισόπεδων κεκλιμένων διαδρομών που διαμορφώνουν την ακτογραμμή στο δέλτα του ποταμού. Σε αυτό το σημείο μέσα στο νερό έχει ενταχθεί μια τετράγωνη κατασκευή, που βρίσκεται σε «διάλογο» με τη νησίδα και την ακτογραμμή. Πάνω στη νησίδα έχει διαμορφωθεί μια κεκλιμένη εγκοπή, που λειτουργεί ως δεξαμενή συσσώρευσης βρόχινου νερού για τα πτηνά.

Το κτήριο του περιβαντολογικού υποσταθμού

Το κτήριο αναπτύσσεται σε δύο επίπεδα. Το πρώτο επίπεδο βρίσκεται σε στάθμη 0,75 μ. από το επίπεδο της θάλασσας, ενώ το δεύτερο στο επίπεδο της υπάρχουσας γέφυρας σε στάθμη 4,15 μ. Δύο από τα βασικά στοιχεία της δομής του κτηρίου είναι οι αυλές και οι διαδρομές. Τα τμήματα του περιβαντολογικού υποσταθμού

λειτουργούν ως σύνολο αλλά και ως αυτόνομες μονάδες, που συνδέονται μεταξύ τους μέσω διαδρομών. Η πρόσβαση στον κλειστό εκθεσιακό χώρο γίνεται μέσω της κεντρικής αυλής (που λειτουργεί και ως υπαίθριος εκθεσιακός χώρος). Ωστόσο υπάρχει η δυνατότητα επιλογής κι άλλων προσεγγίσεων από την ανατολική πλευρά αλλά και με την κατακόρυφη σύνδεση από το 2^ο επίπεδο. Ο εκθεσιακός χώρος περιλαμβάνει μία μόνιμη και μία περιοδική έκθεση. Η μόνιμη έκθεση φιλοξενείται σε μια κεκλιμένη πλατφόρμα με κλίση 2%, που καταλήγει σε ύψος 1,75μ. και είναι ανοιχτή στο χώρο των περιοδικών εκθέσεων κι εκδηλώσεων. Απέναντι από τον εκθεσιακό χώρο και δίπλα στον ημιυπαίθριο χώρο της εισόδου βρίσκεται το κέντρο ενημέρωσης και πληροφόρησης-εκδοτήριο εισιτηρίων κι ένα μικρό πωλητήριο, που επικοινωνούν με μία μικρή υπαίθρια αυλή. Η σύνδεση με το 2^ο επίπεδο γίνεται μέσω ενός ανελκυστήρα και μίας σκάλας, που βρίσκονται στο χώρο της εισόδου. Διαφορετικά το 2^ο επίπεδο είναι προσβάσιμο, από το πλάτωμα, καθώς είναι συνεπίπεδα, από το δώμα του κτηρίου κι από την διαδρομή που έχει κατεύθυνση από το πάρκο του Πεδίου του Άρεως προς το κτήριο. Το 2^ο επίπεδο διαμορφώνεται κυρίως πάνω στην υπάρχουσα γέφυρα, όπου περιλαμβάνονται η αίθουσα εκπαιδευτικών προγραμμάτων, τα εργαστήρια-γραφεία των επιστημόνων και η βιβλιοθήκη με τη γραμματειακή υποστήριξη, που συνδέονται μεταξύ τους εσωτερικά. Το σύμπλεγμα αυτό επικοινωνεί με το συνεδριακό κέντρο μέσω ενός ημιυπαίθριου εγκάρσιου διαδρόμου. Το συνεδριακό κέντρο διαρθρώνεται με ένα αμφιθέατρο, μία αίθουσα συνεδριάσεων και με ένα χώρο γραμματειακής υποστήριξης, ενώ η σύνδεσή τους με τον χώρο του καφέ και του εστιατορίου γίνεται μέσω ενός φουαγιέ. Σε αυτό το επίπεδο ο χώρος του εστιατορίου και του καφέ περιλαμβάνει κι ένα μικρό πατάρι, ενώ παράλληλα καταλαμβάνει και τον ημιυπόγειο χώρο του κτηρίου, που επικοινωνεί άμεσα με την αυλή του ανοιχτού αμφιθέατρου. Το σύνολο των χώρων του 2^{ου} επιπέδου βρίσκεται ανάμεσα στη διαδρομή που οδηγεί προς τη πόλη και στον ημιυπαίθριο εξώστη που βλέπει στη θάλασσα.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

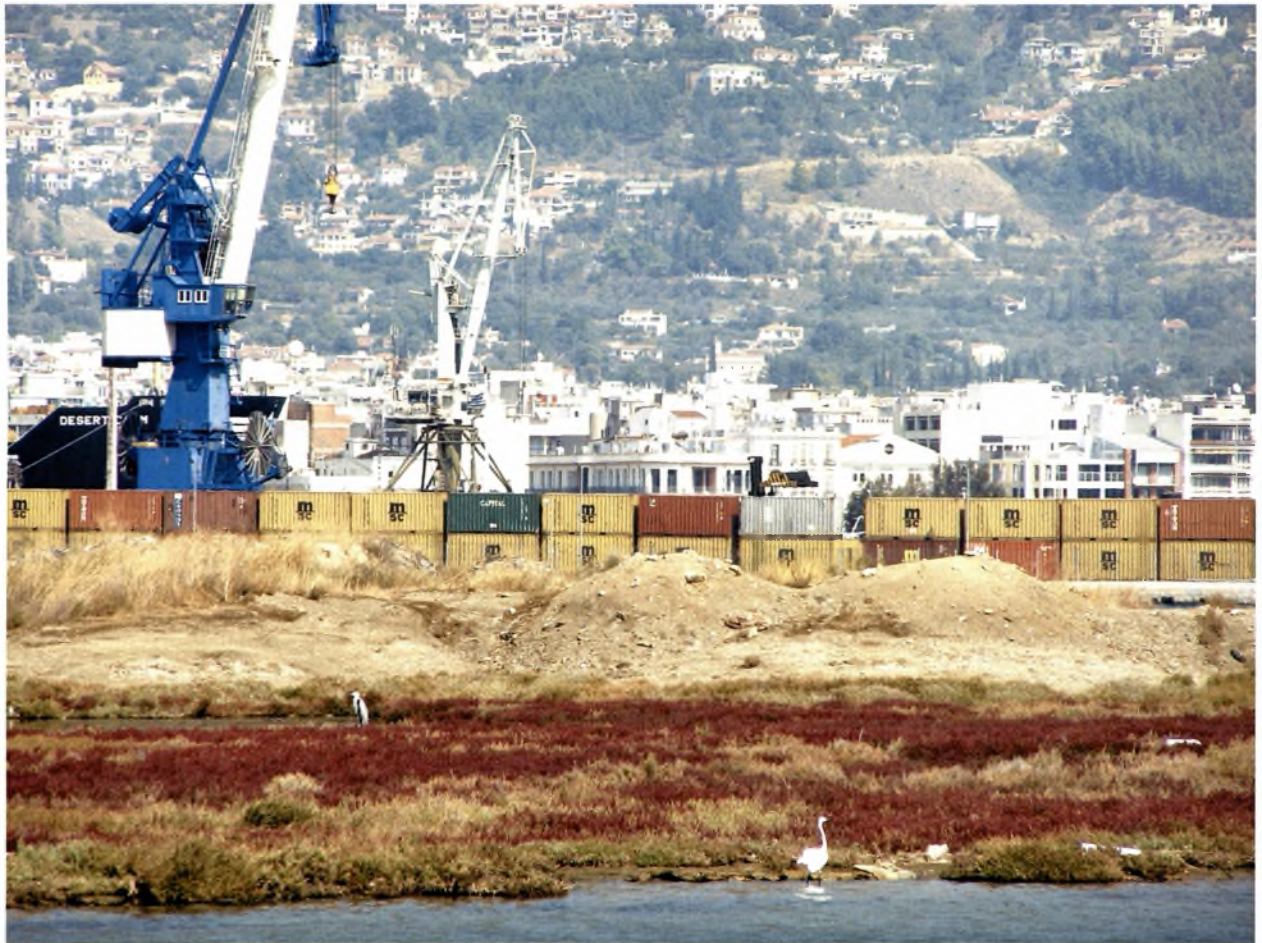

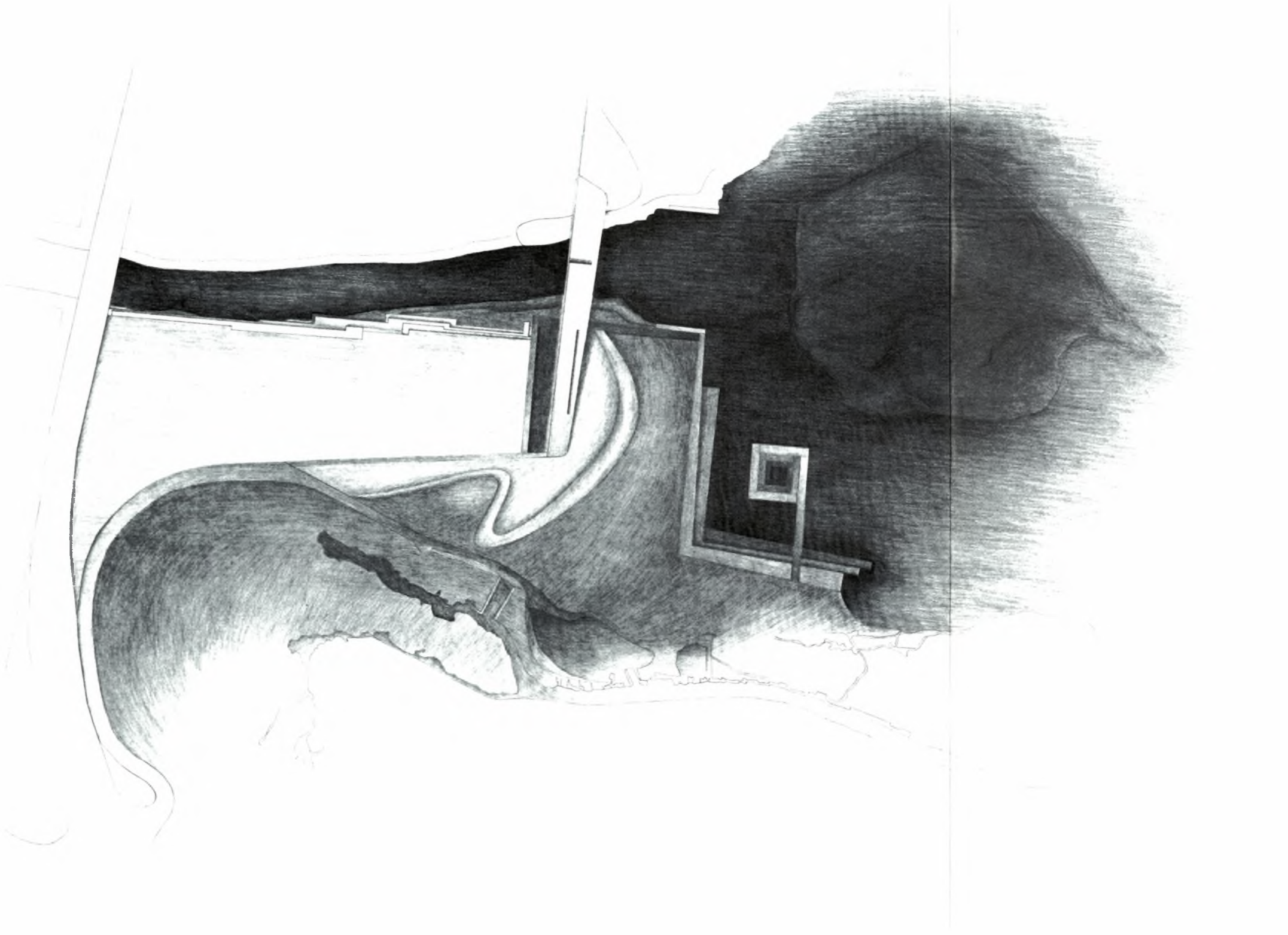

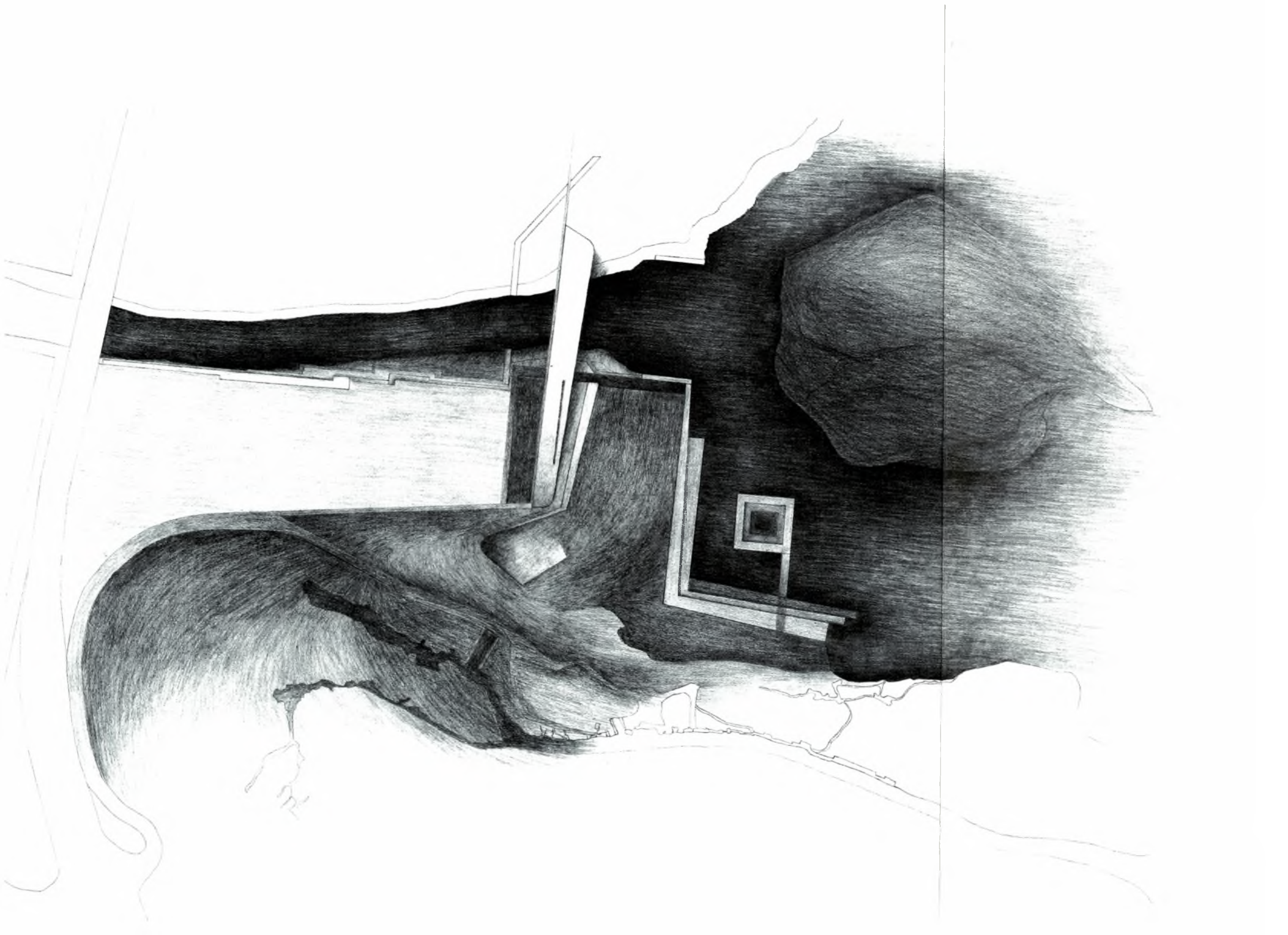

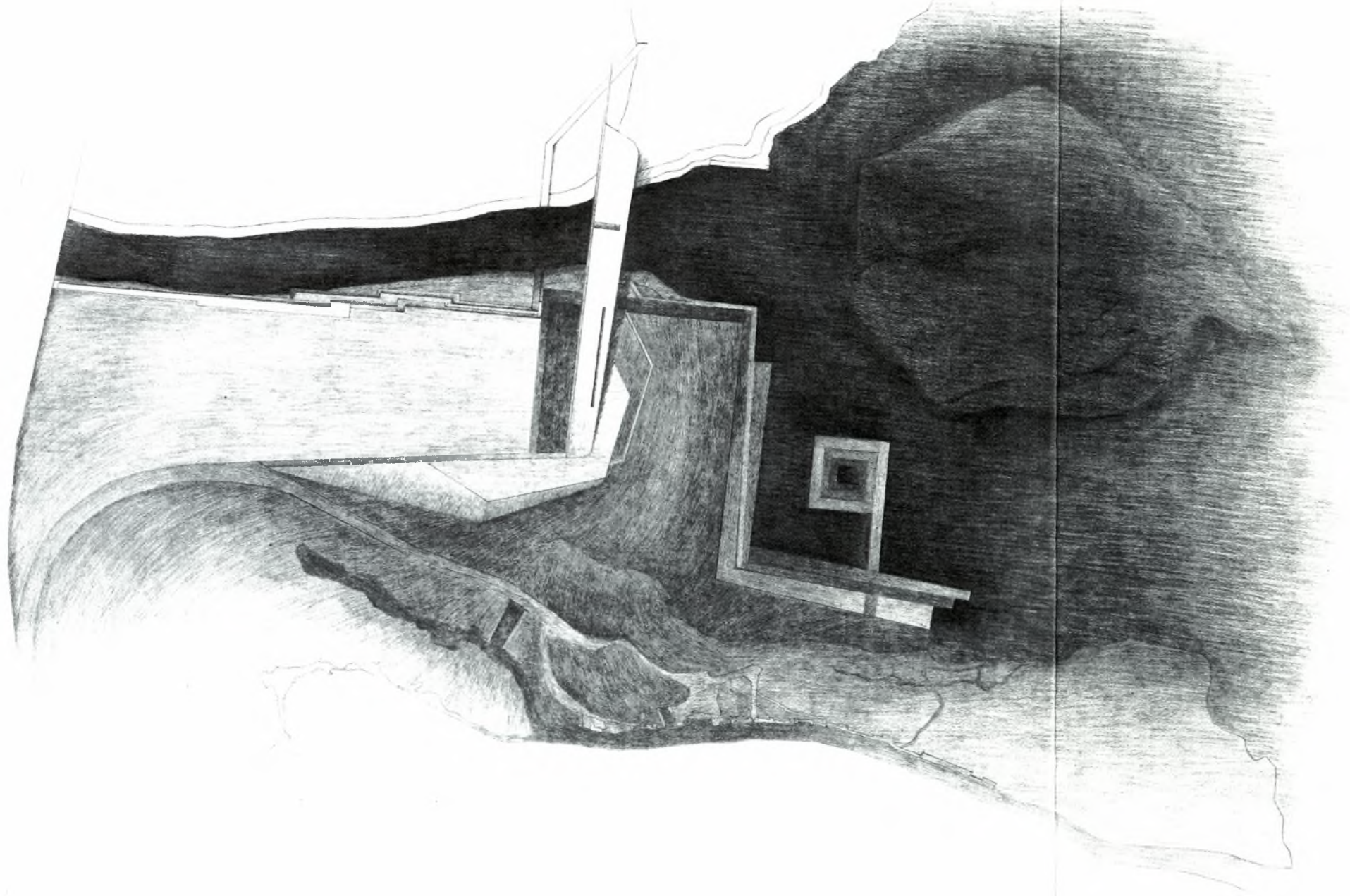

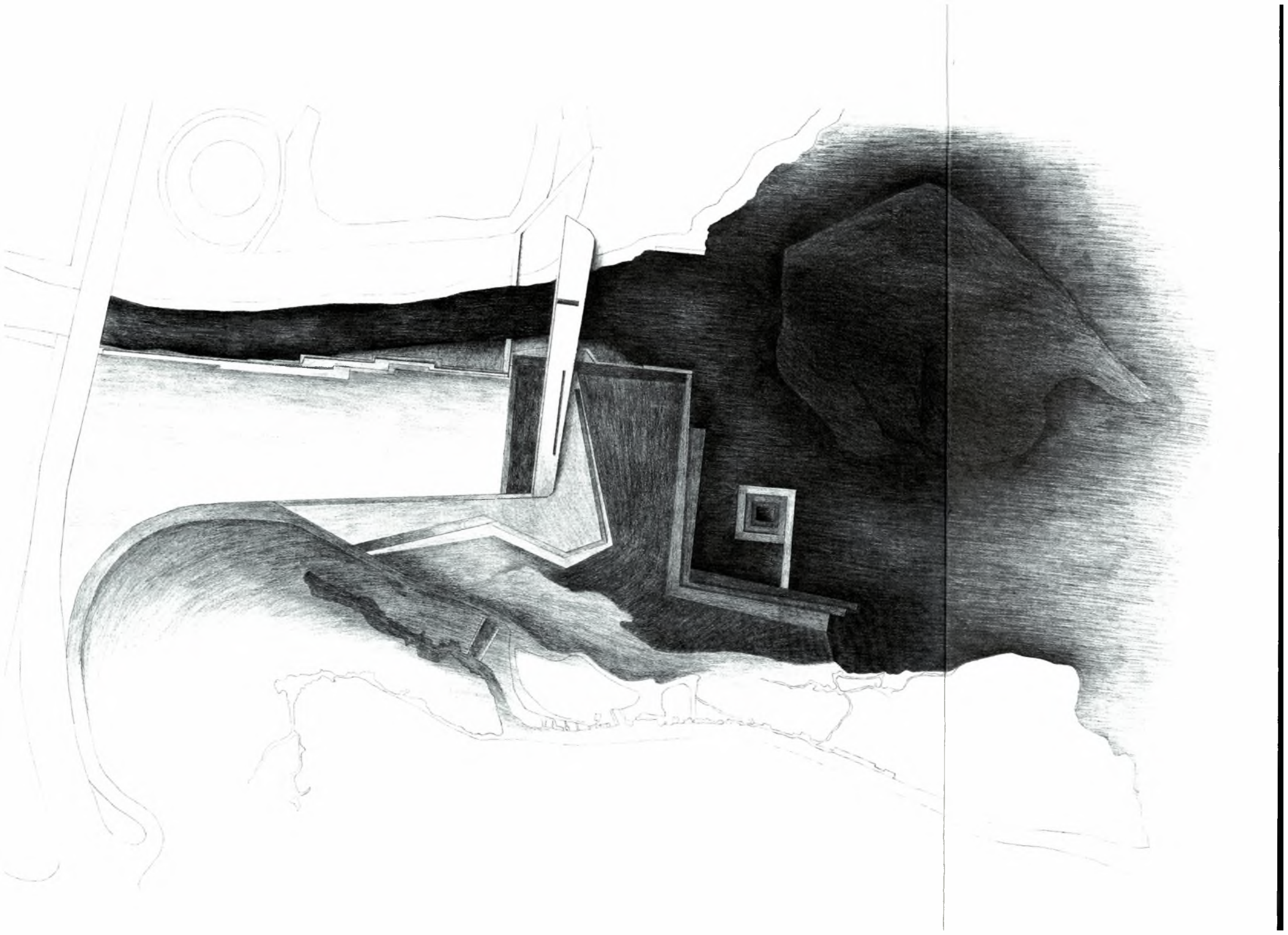

ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

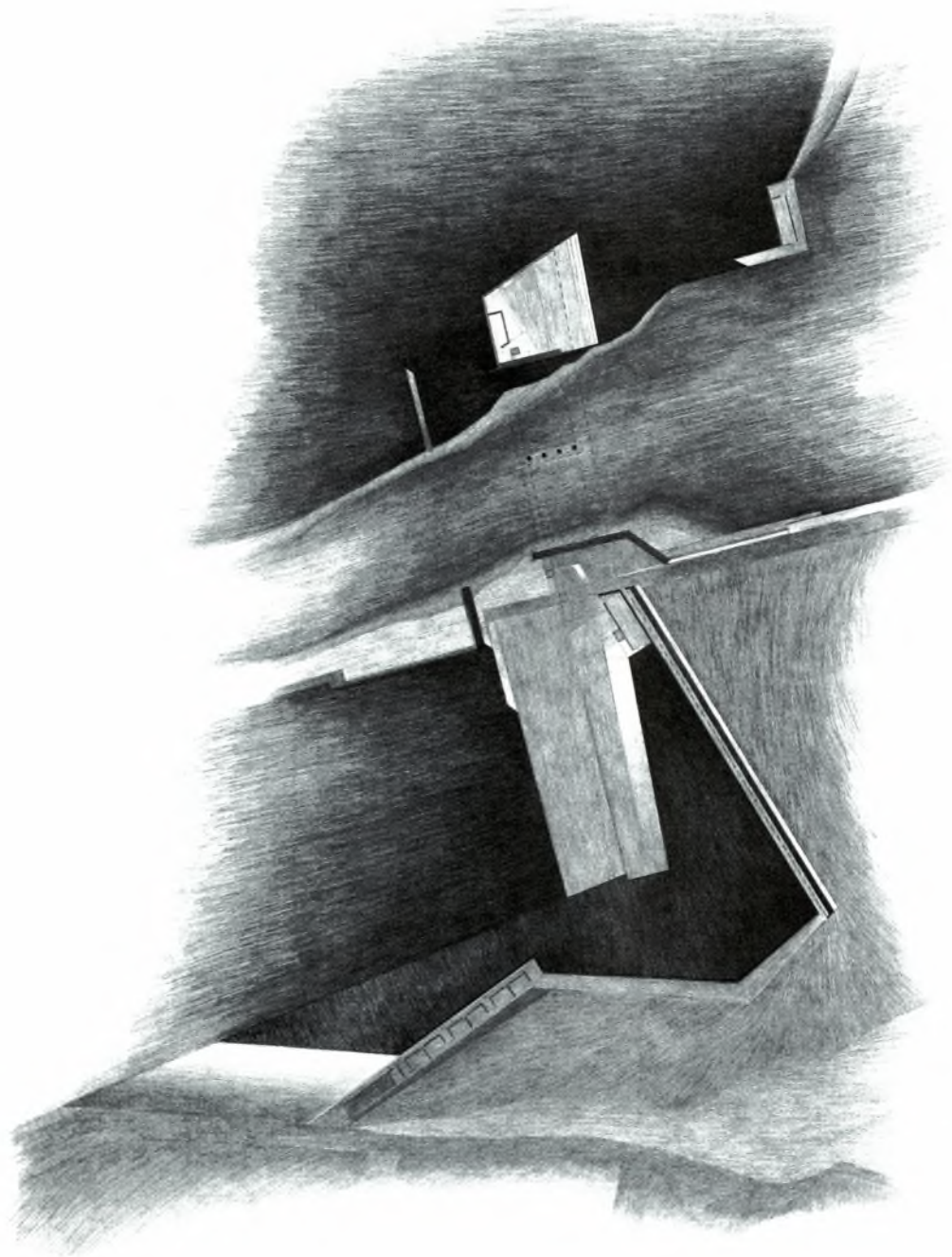

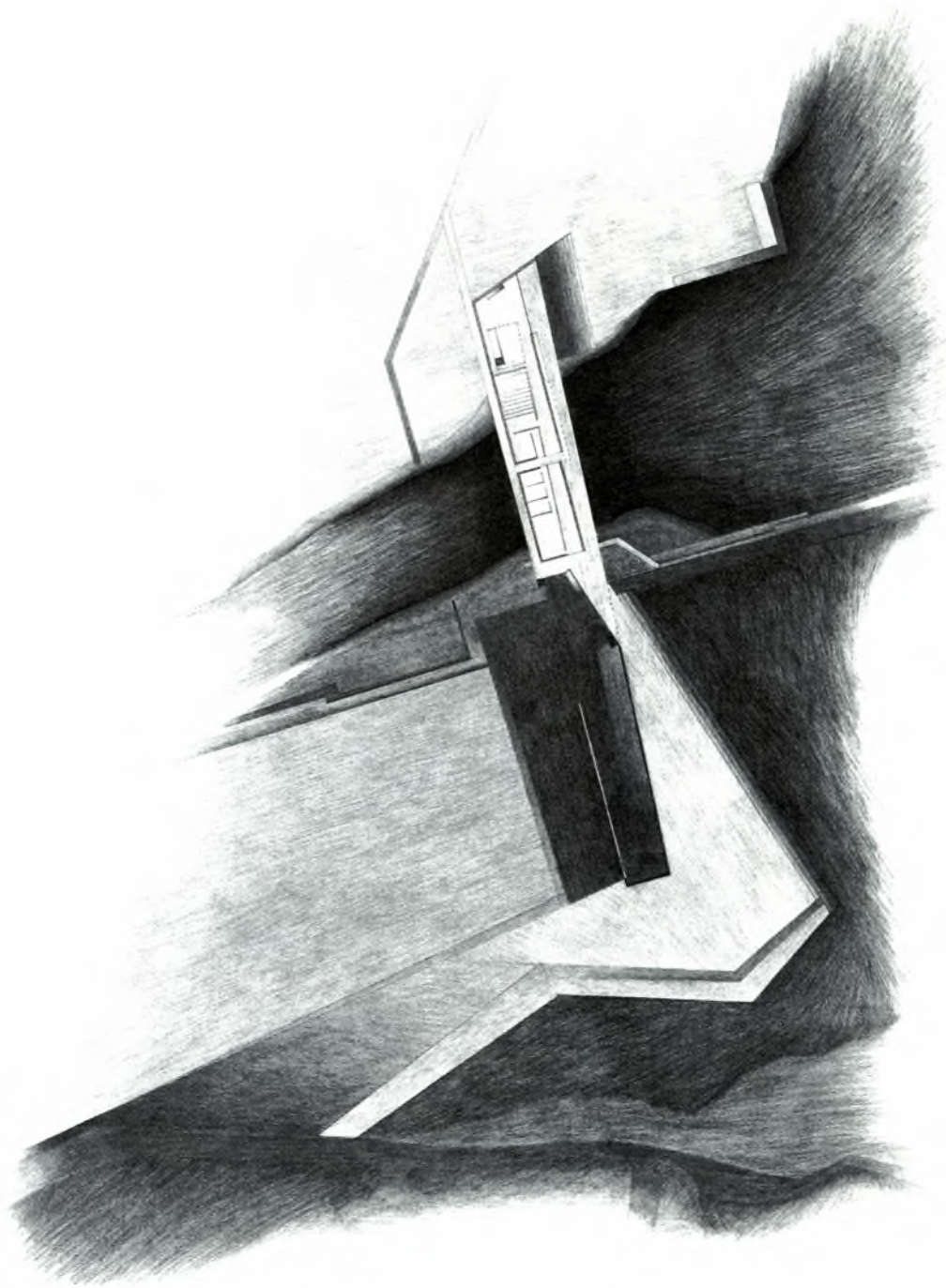

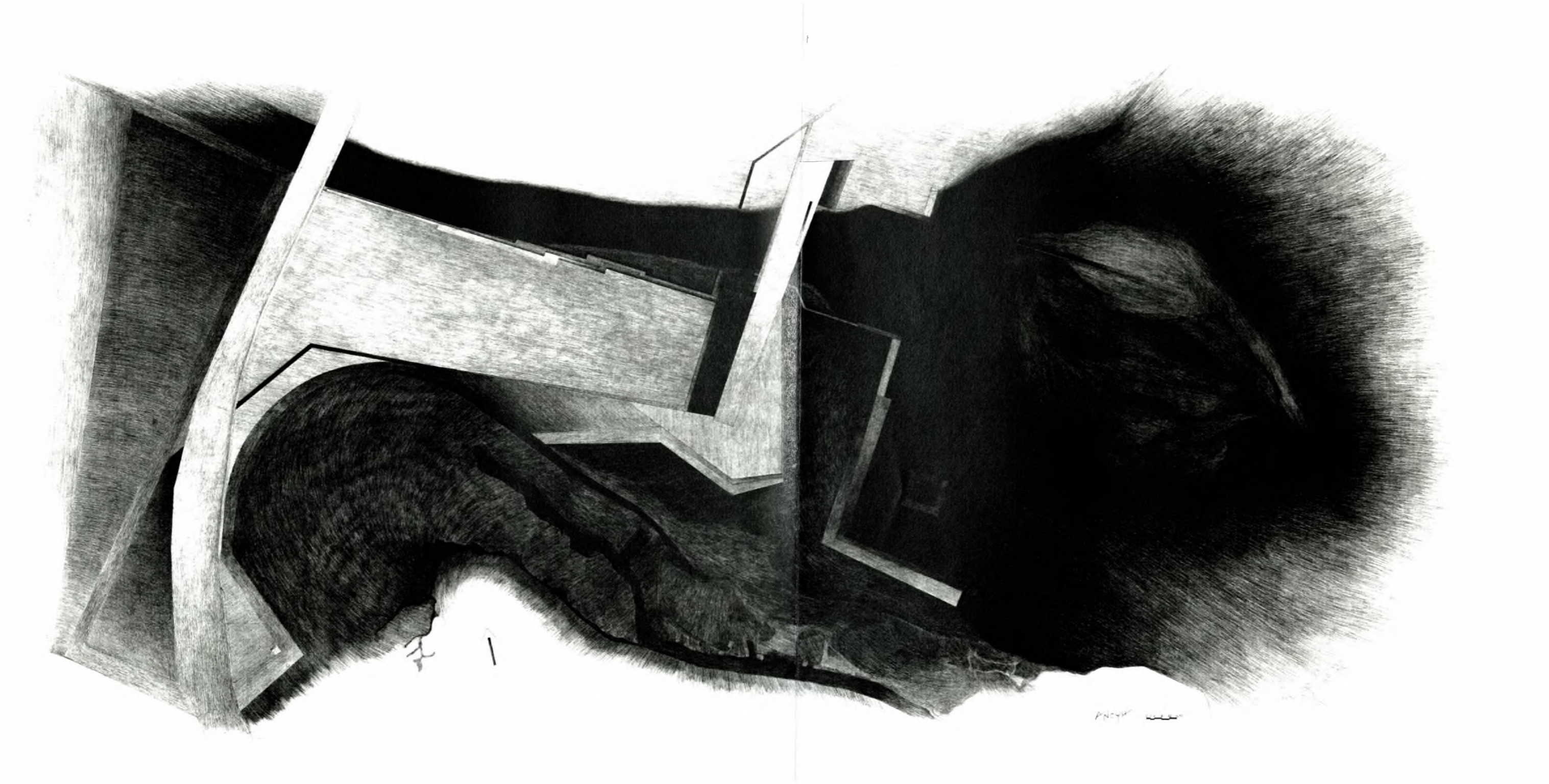

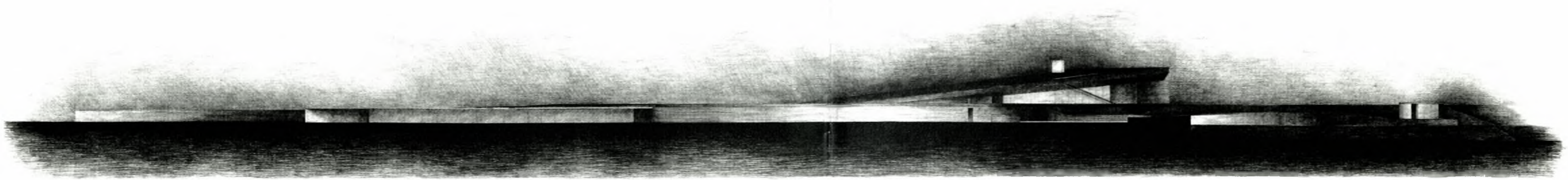

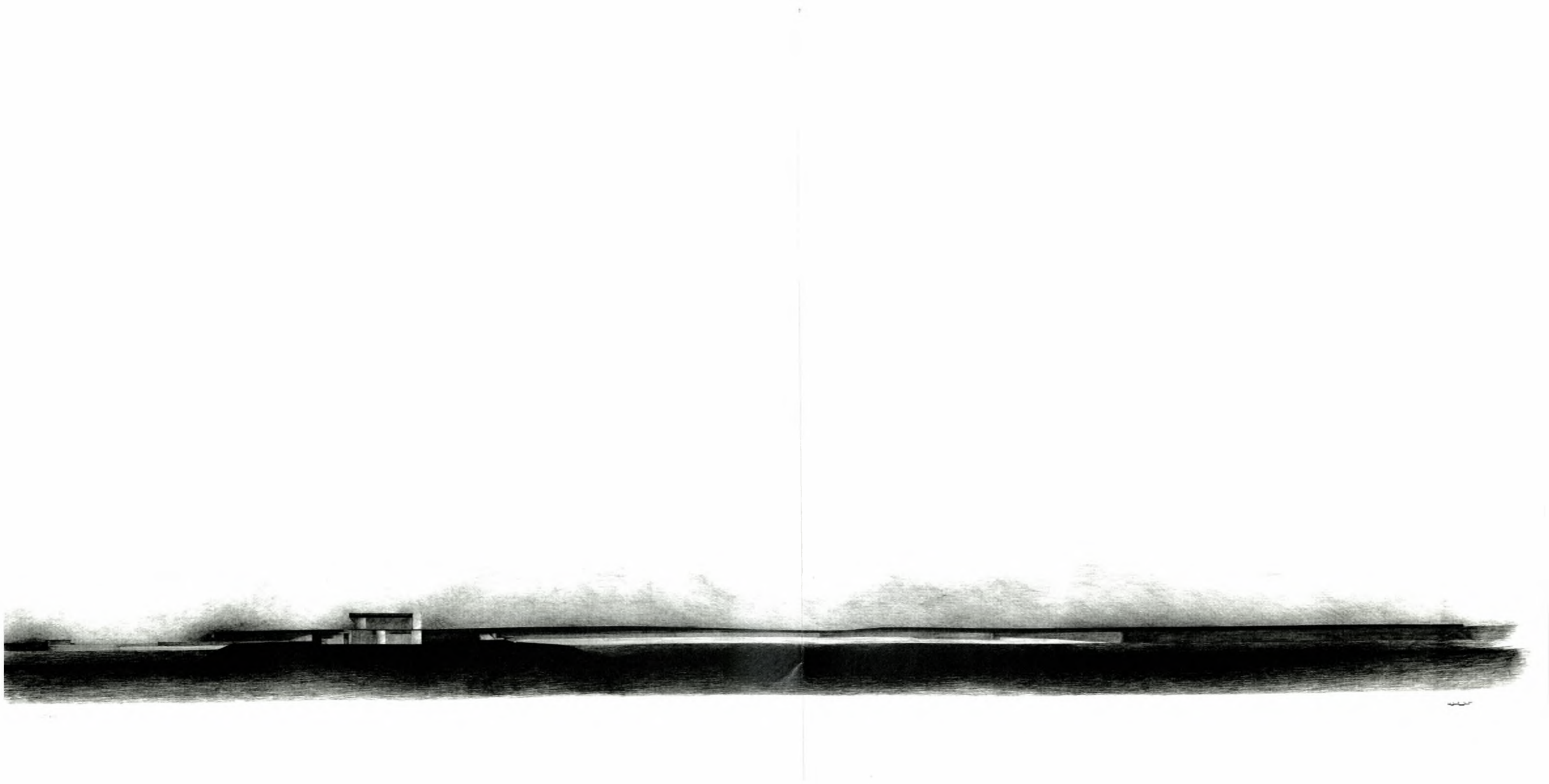
ΤΕΛΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

επιστημονική αξία

«Οι υγρότοποι ελκύουν όλο και περισσότερο το ενδιαφέρον των επιστημόνων, με αποτέλεσμα να τεκμηριώνονται πληρέστερα οι λειτουργίες και οι αξίες τους. Επιστημονικά θέματα, όπως η απογραφή, η ταξινόμηση, η αξιολόγηση, η παρακολούθηση υγροτοπικών οικοσυστημάτων, η αποικοδόμηση οργανικής ουσίας, η παλαιοοικολογία, η βιοποικιλότητα, η χρήση των υγροτοπικών ενδιαιτημάτων, η υδροπερίοδος κ.ά. αποτελούν πεδία αξιολόγησης ερευνητικής προσπάθειας για τις θετικές και αρνητικές επιδράσεις (ιδίως τις θετικές), που ασκούν υγρότοποι σε άλλου τύπου οικοσυστήματα κι αντίστροφα, υπάρχει ανεπαρκής τεκμηρίωση. Αυτή καθεαυτή, άλλωστε, η αντίληψη των αμοιβαίων θετικών επιδράσεων είναι πρόσφατη.

Το ενδιαφέρον που προκαλούν οι υγρότοποι ως ξεχωριστά οικοσυστήματα αυξάνεται με ρυθμό που δικαιολογεί τη γνώμη ορισμένων επιστημόνων ότι έχει ήδη αρχίσει να διαμορφώνεται ένας νέος κλάδος που θα μπορούσε να ονομαστεί επιστήμη των υγροτόπων.»¹

εκπαιδευτική αξία

«Τα τελευταία χρόνια οι Έλληνες εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης πέτυχαν μία μικρή επανάσταση: τη θεσμοθέτηση και την ανάπτυξη της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Εκατοντάδες δάσκαλοι και καθηγητές αφιερώθηκαν με ζήλο στην προώθηση του θεσμού ξεπερνώντας τα στενά όρια του σχολείου, ψάχνοντας για υλικό, δημιουργώντας υλικό, οργανώνοντας συνέδρια και σεμινάρια, εκπαιδευτικές εκδρομές, ειδικά προγράμματα ανταλλαγής, εκθέσεις, διαγωνισμούς κ.ά.

Τα αντικείμενα είναι διάφορα. Εξέχουσα θέση κατέχουν οι υγρότοποι. Εκατοντάδες εκπαιδευτικά προγράμματα έχουν εκπονηθεί από τον ακριτικό Έβρο ως το φοινικόδασος Βάι. Οι υγρότοποι κρίνονται ιδιαίτερα ελκυστικοί τόποι για άσκηση στην περιβαλλοντική εκπαίδευση εξαιτίας της επιστημονικής τους αξίας, αλλά και στο ότι στους υγρότοπους οι εικόνες, οι ήχοι και τα γεγονότα μεταβάλλονται ταχύτατα μέσα στην ίδια μέρα, στο ίδιο πρωινό: πέταγμα πουλιών, λαμπύρισμα νερού, βόσκηση

¹ Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας, «Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων, Υγροτόπων», Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδας, Αθήνα 1996

ζώνων, πέρασμα της βάρκας του ψαρά, κύματα λίμνης και καλαμιώνων, ήχοι πτηνών, κρωξιμάτα βατράχων, κελάρυσμα νερού, παφλασμός κυμάτων, θρόισμα ξερών καλαμιών. Στους υγροτόπους παρατηρεί κανείς περισσότερες και ταχύτερες εναλλαγές εικόνων από ότι στα χερσαία οικοσυστήματα. Το υγρό στοιχείο ασκεί ιδιαίτερη έλξη και γοητεία στα μικρότερα παιδιά. Η γνωριμία με τον υγρότοπο και η μελέτη του δίνει την ευκαιρία στα παιδιά να σχηματίσουν εικόνα για τον κύκλο του νερού, τον κύκλο των θρεπτικών ουσιών μέσα στη φύση, τις τροφικές σχέσεις μεταξύ των ειδών κτλ.»²

αξία αναψυχής

«...Πολλοί χωρίζουν τις δραστηριότητες αναψυχής σε παθητικές και ενεργητικές. Οι πρώτες περιλαμβάνουν την παρατήρηση πουλιών, τη φωτογράφιση, την απόλαυση του τοπίου κλπ. Οι δεύτερες περιλαμβάνουν αθλήματα που έχουν σχέση με το υγρό στοιχείο όπως η ιστιοπλοΐα και η κολύμβηση, ή με την περιμετρική χερσαία περιοχή, όπως η ποδηλασία και η ιππασία. Η ψυχική ξεκούραση, η γαλήνη και γενικά η απόλαυση, που νιώθει κανείς σε έναν υγρότοπο είναι συνδυασμός όλων των εξωτερικών ερεθισμάτων...»³

Σχετικές διευθύνσεις με τη μελέτη μας:

<http://kpe-kastor.kas.sch.gr/>

<http://www.gnhm.gr/>

<http://ornithologiki.gr>

<http://www.pandoiko.gr>

<http://www.wild-anima.gr/>

<http://www.ekpazp.gr>

<http://www.birdwing.eu/>

<http://www.callisto.gr/>

<http://www.alkioni.gr/>

^{2,5} Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας, «Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων, Υγροτόπων», Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδας, Αθήνα 1996

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

3	χάρτης περιοχής
5	προσέγγιση ανάγνωση τοπίου
6	ευρύτερη περιοχή
8	περιοχή παρέμβασης
11	προθέσεις
13	κτηριολογικό πρόγραμμα αναλυτική περιγραφή σχεδίων
14	χωροθέτηση εισαγωγή στο χώρο
15	περιπλανήσεις
16	το κτήριο του περιβαντολογικού υποσταθμού
18	φωτογραφική αναγνώριση της περιοχής
29	σχεδιαστικές προσεγγίσεις
34	τελική πρόταση μελέτης
41	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ο φειλές

κατά τη διάρκεια της έρευνάς μας αρκετοί άνθρωποι αν και δεν μας γνώριζαν προσφέρθηκαν να μας βοηθήσουν με τις εμπειρίες τους και τις γνώσεις τους. Ευχαριστούμε τον σύλλογο των ερασιτεχνών ψαράδων που μας φιλοξένησε και μας ξενάγησε με τις βάρκες του στον υδροβιότοπο. Θέλουμε ιδιαίτερα να ευχαριστήσουμε τον καθηγητή μας Τριανταφυλλίδη Γιώργο για τον χρόνο που μας αφιέρωσε και στάθηκε δίπλα μας σε όλη την πορεία μας και μας ενθάρρυνε να συνεχίσουμε ως το τέλος της με τον ίδιο ενθουσιασμό που είχαμε και στην αρχή της μελέτης μας. Τέλος, θέλουμε να ευχαριστήσουμε τους φίλους μας, τις οικογένειές μας, καθώς και τους συντρόφους μας, που όλα αυτά τα χρόνια μας συμπαρυστάθηκαν και μας έδιναν δύναμη να συνεχίζουμε.

Ελένη - Ευαγγελία

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Τηλ.: 24210 ~~726064~~ 063004

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

004000108435

